

उदयपुरगढी गाउँपालिका

जिल्ला, उदयपुर, १ नं. प्रदेश, नेपाल

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: ३, सङ्ख्या: ९, भाग: ३, पारित मिति: २०७६ जेठ ३१

टोल विकास संस्था सञ्चालन कार्यविधि, २०७६

१) भूमिका

राज्यको सेवा सुविधा र अवसरहरूलाई जनताको घर घरसम्म पुर्याउनका लागि विकेन्द्रकरणको सिद्धान्त अनुसार स्थानीय सरकारको सहयोगी एकाइको रूपमा टोल विकास संस्थालाई मान्यता प्रदान गरिएको छ। टोल विकास संस्थाको लक्ष्य सशक्तिकरण र सामाजिक रूपान्तरणको प्रक्रिया मार्फत जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउने तथा उपयुक्त सेवा आपूर्तिको वृद्धि गरि शिक्षित, सभ्य र समुन्नत समाजको निर्माण गर्नु हो।

तसर्थ सहभागितात्मक योजना प्रक्रियाको माध्यमबाट गाउँ-टोल साभेदारीमा समुदायको संस्थागत, सामाजिक तथा आर्थिक विकास र सुशासन प्रवर्द्धन गर्न गाउँपालिकाको निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्र रहेका सबै घरधुरी सदस्य रहनेगरी स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ अनुसार स्थानीय स्तरमा वडा समितिको सहयोगीको रूपमा टोल विकास संस्थाहरूको गठन, सञ्चालन, व्यवस्थापन तथा नियमन गर्नका लागि बान्छनीय भएकोले यस त्रियुगा नगरपालिकाकाबाट यो टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि २०७६ जारी गरिएको छ।

२) टोल विकास संस्थाको उद्देश्य

टोल विकास संस्था गठन गर्नुका मुख्य उद्देश्यहरू निम्नानुसार हुनेछः
(क) टोल भित्र बसोबास गर्ने गरीव तथा विपन्न परिवारहरूको गरीबी न्यूनिकरणमा टेवा पुर्याउने।

- (ख) एक टोल एक उत्पादनको अवधारणा अनुसार सदस्यहरूको आर्थिक विकासका लागि सहकारिताको सिद्धान्त अनुसार बचत तथा ऋण, आयमुलक, सीपमूलक र उच्च विकास कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने।
- (ग) बाटो, विजुली, सञ्चार, खानेपानी, सरसफाई, शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगार लगायतका आधारभूत सेवा सुविधाहरूमा टोलका सबै परिवारहरूको पहुँच पुर्याउन आवश्यक पहल गर्ने।
- (घ) टोललाई पूर्ण सरसफाई, पूर्ण खोप सुनिश्चित, वातावरण मैत्री, बाल मैत्री टोलको रूपमा विकास गर्ने।
- (ङ) वस्ती टोल स्तरमा सबै संस्था वा निकायहरूको प्रवेश द्वारको रूपमा विकास गर्दै टोललाई आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक र भौतिक विकासको मूल प्रवाहमा समाहित गराउने।
- (च) टोल विकास संस्थालाई वडाभन्दा तल्लो एकाइको रूपमा विकास गरी सहभागीतात्मक योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन एवं मूल्यांकन प्रक्रियामा सहभागी गराउने।
- (छ) गाउँपालिका लगायतका सम्बन्धित निकायबाट अनुमति लिई टोल विकास संस्थाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने सरकारी ऐलानी एवं खाली पर्ती जग्गा लगायतका श्रोत साधनहरूको संरक्षण र उपयोग गर्ने।
- (ज) टोलको सुधार, विकास र व्यवस्थापनका लागि स्थानीय सरकारको प्रचलित ऐन कानूनको परिधि भित्र रही आवश्यकता अनुसार दण्ड जरिवाना र पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने।
- (झ) मेलमिलाप तथा मध्यस्थता अभियान संचालन गरी टोलमा आपसी सद्भाव, समझदारी र शान्ति सुव्यवस्था कायम राख्ने।
- (ञ) टोल विकास सम्बन्धि हरेक गतिविधिमा पारदर्शिता कायमगरी सुशासनलाई बढावा दिने।
- (ट) टोलको समग्र विकासका लागि गाउँपालिका लगायतका निकायहरूको सहयोगमा आवश्यक योजना तथा कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने।
- ३) टोल विकास संस्थाको गठन
- टोल विकास संस्थाहरूको गठन देहाय वमोजिम हुनेछ।
- (क) गाउँपालिकाको दुर्गम क्षेत्रको हकमा न्यूनतम २५ र सुगम क्षेत्रको हकमा न्यूनतम ४० घर परिवारको उपस्थितिमा निर्णय गरी टोल विकास संस्था गठनको माग गरी वडा कार्यालयमा निवेदन दिनुपर्ने छ।

- (ख) प्रक्रिया पुरागरी परेका निवेदनको आधारमा टोल विकास संस्था वडा समन्वय समितिसंगको समन्वयमा स्थलगत अध्ययनगरी स्थानीय आवश्यकता र औचित्यको आधारमा गाउँपालिकाले सम्बन्धित वडाको लागि तोकिएको संख्यामा टोल विकास संस्थाको गठन गर्न प्राथमिकता निर्धारण गर्ने ।
- (ग) प्राथमिकतामा परेका टोलहरूमा टोल विकास संस्था वडा समन्वय समिति र गाउँपालिकाको वडा प्रतिनिधिको उपस्थितिमा टोलको कम्तिमा ८० प्रतिशत घर परिवार सम्मिलित बैठक गरी टोल विकास संस्थाको विधान र कार्यविधि बारे जानकारी गराउने ।
- (घ) तोकिएको विधान र कार्यविधिको पालना गर्न टोलबासीहरू मञ्जुर भएको खण्डमा कार्यसमितिको गठन, नामांकन, सिमांकन, नियमित बैठक र बचत सम्बन्धी निर्णय गरी टोल विकास संस्था गठन गर्ने ।
- (ङ) संस्थाको नामांकन र सिमांकन गर्दा यस अघि गठन भएका टोल विकास संस्थाहरूसँग नबाकिनेगरी गर्नु पर्नेछ ।
- (च) टोल विकास संस्था गठन सम्बन्धि अन्य प्रक्रियाहरू अनुसूची १ मा उल्लेखित टोल विकास संस्थाको विधानमा तोकिए अनुसार हुनेछ ।
- ४) **टोल विकास संस्थाहरूको दर्ता, लेखापरीक्षण, नविकरण र अभिलेख व्यवस्थापन**
- (क) माथि बुंदा नं. ३ अनुसार गठन भएका टोल विकास संस्थाहरूले निम्न अनुसारका कारजातहरू पेश गरी अनिवार्य रूपमा गाउँपालिकामा दर्ता गर्नु पर्नेछ ।
- संस्थाको कार्यसमितिको सही छाप सहितको अनुसूची १ अनुसार संस्थाको विधान
 - माथि बुंदा ३ (ग) बमोजिमको बैठकको निर्णय प्रतिलिपी
 - वडा कार्यालयको सिफारिस
 - संस्थाका सबै घरधुरी देखिने गरी बनाइएको टोलको सामाजिक तथा श्रोत नक्शा
 - गाउँपालिकाबाट माग भए बमोजिमका थप कारजातहरू
- (ख) संस्थाले (क) बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गरेर अनुसूची २ अनुसारको निवेदन पेश गरेको खण्डमा गाउँपालिकाले अनुसूची ३ अनुसारको अभिलेख राखी अनुसूची ४ बमोजिमको टोल विकास संस्था दर्ता प्रमाणपत्र प्रदान गर्नेछ ।

- (ग) गाउँपालिकाको आन्तरीक लेखापरिक्षण शाखाले प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले ३ महिना भित्र सम्पूर्ण टोल विकास संस्थाहरूको वार्षिक लेखापरीक्षण गर्नेछ ।
- (घ) टोल विकास संस्थाहरूले निम्न अनुसारका कारजातहरू पेश गरी प्रत्येक वर्ष कान्तिक मसान्तभित्र नविकरण गराउनु पर्नेछ ।
- वार्षिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन
 - संस्थाको प्रगती प्रतिवेदन
 - साधारण सभाको निर्णय प्रतिलिपी
- (ङ) गाउँपालिकाको सामाजिक विकास शाखा र वडा कार्यालयहरूमा टोल विकास संस्थाहरूको अभिलेख व्यवस्थित गरिने छ ।
- ५) **टोल विकास संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धि, संस्थागत विकास र बिउ पूँजी परिचालन**
- (क) गाउँपालिकाबाट गठन गरिने नयाँ टोल विकास संस्थाहरूको अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षहरूलाई शुरूमा आधारभूत संस्थागत व्यवस्थापन तालिम प्रदान गरिने छ ।
- (ख) आधारभूत तालिममा सहभागी भएका नयाँ टोल विकास संस्थाहरूको संस्थागत विकासका लागि पहिलो पटकका लागि बाक्सा, साईनबोर्ड, सामाजिक तथा श्रोत नक्शा, खातापाता र स्टेसनरी लगायतका सामग्रीहरूको व्याकेज उपलब्ध गराइने छ ।
- (ग) आधारभूत तालिममा सहभागी भई बैंक खाता खोलेका नयाँ टोल विकास संस्थाहरूलाई वचत तथा ऋण परिचालन गर्दै गरीवि न्यूनकरणमा टेवा पुर्याउन मास्न नपाउने गरी एक पटकका लागि विउ पूँजी स्वरूप रू. २५,०००। रकम उपलब्ध गराइने छ ।
- (घ) गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने विउ पूँजीलाई टोल विकास संस्थाहरूले सदस्यहरूको आयआर्जनको काममा घुम्टि कोषको रूपमा नगरपालिकासंगको सम्झौता अनुसार लगानी गर्नुपर्ने छ ।
- (ङ) टोल विकास संस्थामा जम्मा भएको वचत रकम र गाउँपालिकाबाट प्राप्त विउ पूँजी लगायतका रकमहरूलाई वार्षिक १२ प्रतिशत व्याज दरमा नबढ्ने गरी संस्थाको सदस्यहरूमा ऋण लगानी गर्नुपर्ने छ ।

- (च) विउ पूँजी परिचालनका सम्बन्धमा गाउँपालिकासंग भएको सम्झौता अनुसार कार्यान्वयन नगरेको खण्डमा गाउँपालिकाले कुनै पनि बेला उक्त रकम फिर्ता गरी संस्थालाई आवश्यक कार्यवाही गरिने छ ।
- (छ) प्रत्येक वर्ष पुराना टोल विकास संस्थाहरूको अध्यक्षा, सचिव र कोषाध्यक्षहरूलाई वडा स्तरमा लेखा व्यवस्थापन तथा पुनर्ताजगी तालिम प्रदान गरिने छ ।
- (ज) वडा, गाउँपालिका तथा विभिन्न निकायहरूबाट संचालन हुने जनसहभागीतामूलक योजना तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनका लागि सकसम्म टोल विकास संस्थाहरूलाई जिम्मेवारी दिने ।

६) टोल विकास संस्थाहरूको सिमांकन, सिमाना एकीकरण र विभाजन

सम्बन्धी व्यवस्था :

- (क) टोल विकास संस्थाको सिमाना बुँदा ३ को (घ) र (ङ) बमोजिम हुनु पर्नेछ । यसको सिमाना हेरफेर गर्न मनासिव देखिएमा संस्थाको साधारण सभाबाट निर्णय गरि सम्बन्धित वडा कार्यालय र टोल विकास संस्था वडा समन्वय समितिको सिफारिसमा गाउँपालिकाको सामाजिक विकास शाखाबाट गर्न सकिनेछ ।
- (ख) दुई वा दुई भन्दा बढी टोल विकास संस्थाहरू समायोजन भई एउटै टोल विकास संस्था गठन गर्नु पर्ने आवश्यक देखिएमा उक्त संस्थाहरूको साधारण सभाबाट आवश्यक निर्णय गरि सम्बन्धित वडा कार्यालय र सिमाना हेरफेर हुने क्षेत्र नजिकको टा.वि.स. को सहमति सहित सामाजिक विकास शाखाबाट गर्न सकिनेछ ।
- (ग) कुनै टोल विकास संस्थाको निर्धारित क्षेत्र ठूलो भई टोल विकास संस्था व्यवस्थित रूपले परिचालन गर्न वाधा पुगेको अवस्थामा उक्त संस्थालाई एक पटकमा बढीमा दुईवटा संस्थाहरूमा विभाजन गर्न सकिने छ । यस्तो विभाजन गर्दा संस्थाको साधारण सभाबाट आवश्यक निर्णय गरि सम्बन्धित वडा कार्यालय र वडा समन्वय समितिको सिफारिसमा गाउँपालिकाको सामाजिक विकास शाखाबाट गर्न सकिनेछ ।

- ७) **टोल विकास संस्थाहरूको काम कर्तव्य र अधिकार**
- (क) **पारदर्शिता, जिम्मेवारी र जवाफदेहिता सम्बन्धि काम, कर्तव्यहरू :**

१. टोल विकास संस्थाहरू पूर्णरूपमा गाउँपालिका, आफ्ना सदस्य साधारण सभाप्रति उत्तरदायी हुनु पर्नेछ ।
२. टोल विकास संस्थाहरू सम्बन्धित वडाहरूमा सूचिकृत भई गाउँपालिकामा दर्ता हुनु पर्नेछ ।
३. टोल विकास संस्थाको बैठक नियमित रूपमा बस्नु पर्नेछ । प्रत्येक बैठकमा कम्तीमा ७५ प्रतिशत सदस्यहरूको अनिवार्य उपस्थिति भएको हुनु पर्नेछ ।
४. बैठकमा प्रस्तुत गर्नको लागि तयार गरिएको सबै विषयहरूमा छलफल गरी सबसम्मत निर्णय गर्ने प्रयास गर्नु पर्नेछ । सर्वसहमत नभएको खण्डमा बहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ । निर्णय प्रकृया पारदर्शी हुनु पर्नेछ ।
५. टोल विकास संस्थाले योजना तजुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा सहभागितामूलक ढङ्गबाट गर्नु पर्नेछ ।
६. टोल विकास संस्थाले गरेको कार्यको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन अनिवार्यरूपमा सम्बन्धित वडा र गाउँपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।
७. वडा समितिको सहयोगीको रूपमा कार्य गर्नु टोल विकास संस्थाको कर्तव्य र जिम्मेवारी हुनेछ ।
८. कुनै पनि टोल विकास संस्थाले संस्थाको बैठकमा राजनैतिक विषयहरूमा छलफल गर्न पाइने छैन ।
९. संस्थामा प्राप्त हुने सम्पूर्ण रकम बैकमा जम्मा गरी बैक खाता मार्फत कारोबार सञ्चालन गर्नुपर्ने छ ।
१०. संस्थाले गरेका कामहरूको वार्षिक रूपमा लेखारीक्षण गराई साधारण सभाबाट अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।
११. टोलमा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूबाट प्राप्त योजनाहरूको अनुगमन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने ।

(ख) नीतिगत तथा व्यवस्थापकीय काम, कर्तव्य र अधिकार :

१. गाउँपालिकाले टोल विकास संस्थालाई सिफारिस गर्नु तोकिएको विषयमा तोकिएको दस्तुर लिई सिफारिस दिनु पर्नेछ ।
२. गाउँपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने जग्गा तथा अन्य श्रोत साधनहरूको संरक्षण तथा उपयोग गर्नु परेमा अनुमति लिएर गर्न सकिनेछ ।
३. कुनै पनि संघ संस्था तथा निकायसंग विभिन्न कार्य गर्दा आवश्यक समन्वय, सम्बन्ध र सम्झौता गर्नु पूर्व गाउँपालिकाको अनुमति तथा स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

४. गाउँपालिकाले कुनै अधिकार प्रत्यायोजन गरेमा संस्थाले आफ्नो टोल विकास क्षेत्र भित्र तोकिए वमोजिमको शुल्कः लिन पाउने छ ।
५. टोल विकास संस्थाले बचत तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी नीति नियमहरू बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।
६. टोल विकास संस्थाले ऐन कानूनको परिधि भित्र रही दण्ड, जरिवाना र पुस्कारको व्यवस्था गर्न सक्ने छ ।
७. संस्थालाई आवश्यक पर्ने जग्गा प्राप्त गर्ने, भवन निर्माण गर्ने वा भाडामा वा लिजमा लिने छ र कम्प्यूटर, टेलिफोन, टाइपराइटर, फ्याक्स जस्ता कार्यालय सामान तथा सवारी साधन खरिद गर्ने वा भाडामा लिई प्रयोग गर्न सक्नेछ ।
८. संस्थालाई आवश्यक पर्ने कर्मचारी नियुक्त गर्ने तथा तिनको सेवा, सुविधा र शर्तहरू निर्धारण गर्न सक्नेछ ।
९. टोलको चौतर्फी विकास र व्यवस्थापनमा टेवा पुऱ्याउनका लागि आवश्यक नीति नियम तथा आचारसंहिता बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।
१०. संस्थाको नीति नियम, आचारसंहिता तथा निर्णयको पालना नगर्ने वा टोलको विकास र अनुशासनमा खलल पुऱ्याउने सदस्यहरूलाई कालो सूचीमा राखी गाउँपालिकाबाट हुने कामकाजमा रोक लगाउन आवश्यक सिफारिश गर्न सक्नेछ ।
११. कुनै उपभोक्ता समितिबाट वा ठेक्का पट्टामा संस्थाको कार्यक्षेत्रभित्र सम्पन्न योजनाहरूको हकमा फरफारकका लागि कामको अनुगमन मुल्यांकन गरी आवश्यक सिफारिश गर्नेछ ।
१२. प्रत्येक आर्थिक बर्ष समाप्त भएको ३ महिनाभित्र संस्थाको लेखापरिक्षण गराई प्रगति प्रतिवेदन सहित गाउँपालिकामा नविकरण गराउनु पर्नेछ ।
१३. टोल विकास संस्थाहरू गाउँपालिका वा टोल विकास संस्था गाउँ समन्वय समितिले बोलाएको गाउँ तथा वडास्तरीय बैठक, भेला, तालिम, गोष्ठी, समारोह, अभियान आदिमा अनिवार्य रूपमा सहभागी हुनु पर्नेछ ।

(ग) सचेतना, विकास र ब्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू :

१. टोलको सम्पूर्ण घरपरिवारहरूको पारिवारिक विवरण संकलन गरी त्यसको अद्यावधिक सूचना तथा अभिलेख राख्ने ।

२. प्राथमिकताको आधारमा टोलको विकासका लागि योजनाहरूको पहिचान गरी वडामा सिफारिश गर्ने ।
 ३. टोलमा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संस्था मार्फत प्राप्त हुने योजना तथा कार्यक्रमहरू टोल विकास संस्था मार्फत संचालन हुने वातावरण सिर्जना गर्ने ।
 ४. टोलमा विद्यमान कुरिती, कुसंस्कार, कुप्रथा, दुर्व्यसन, हिंसा र अन्यायहरूका विरुद्ध जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
 ५. मेलमिलाप र मध्यस्थताको माध्यमबाट टोलमा शान्ति र सदभाव कायम गर्ने ।
 ६. टोलको घरपरिवारहरूले प्रयोग गर्ने भाषा, कला, संस्कृति र संस्कारहरूको विकासमा जोड दिने ।
 ७. टोलको सरसफाई र वातावरण संरक्षणमा जोड दिने ।
 ८. समुदायमा आधारित उत्पादनमूलक कार्य तथा आर्थिक उद्यमलाई अधि बढाउन टोल विकास संस्थाले बचत तथा ऋण कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
 ९. सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि जनसहभागिता जुटाउने र सहयोगी निकायहरूसंग आवश्यक सहयोग लिई टोल विकास गर्न सक्नेछ ।
 १०. गाउँपालिका र वडा समितिले तोकिएको अन्य कार्यहरू गर्ने ।
- द) टोल विकास संस्थाहरूको गाउँ र वडा समन्वय समिति सम्बन्धी ब्यवस्था**
- (क) टोल विकास संस्था वडा समन्वय समितिहरूको गठन र परिचालन :**
१. गाउँपालिकाको टोल विकास संस्थाहरू गठन भएका प्रत्येक वडाहरूमा टोल विकास संस्था वडा समन्वय समिति गठन गरिने छ ।
 २. एक टोल विकास संस्था एक सदस्यको हिसाबले सम्बन्धित वडाभित्रका सम्पूर्ण टोल विकास संस्थाहरू वडा समन्वय समितिको सदस्यको रूपमा रहने छ ।
 ३. वडा अध्यक्ष वडा समन्वय समितिको संरक्षकको रूपमा हुने छ ।
 ४. वडा समन्वय समितिको काम कार्यवाहीलाई नियमित, व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन ४० प्रतिशत महिला अनिवार्य हुनेगरी टोल विकास संस्थाहरूको संख्या हेरी टोल विकास संस्थाहरूको वडा भेलाबाट न्यूनतम

५. देखि बढीमा ११ सदस्यीय सचिवालय समिति गठन गरिने छ। वडा समन्वय समिति सचिवालयको कार्यकाल २ वर्षको हुने छ।
५. टोल विकास संस्था वडा समन्वय समिति सचिवालयमा टोल विकास संस्थाहरूका अध्यक्षहरू मध्येबाट संयोजक १, सहसंयोजक १, सचिव १, सहसचिव १ र बढीमा ७ सदस्य रहने छ। ४ पदाधिकारीहरू मध्ये २ जना महिला अनिवार्य हुनुपर्ने छ।
६. टोल विकास संस्था वडा समन्वय समितिको सचिवालय सम्बन्धित वडाको वडा कार्यालयमा रहने छ।
७. प्रत्येक महिना वडा समन्वय समिति सचिवालयको नियमित बैठक सम्बन्धित वडा कार्यालयमा बस्ने छ।
८. सचिवालय समितिले वडा भित्र टोल विकास संस्थाहरूको गठन, परिचालन र हकहित सम्बन्धी कार्यहरूको लागि आवश्यक नेतृत्व गर्ने छ।
९. सम्बन्धित वडाबाट टोल विकास संस्थाहरू र वडा समन्वय समितिको परिचालन र व्यवस्थापन, अनुगमन र मूल्यांकनका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गर्नेछ।

(ख) टोल विकास संस्था गाउँ समन्वय समितिको गठन र परिचालन :

१. गाउँपालिकाबाट गठन र दर्ता भएका सम्पूर्ण टोल विकास संस्थाहरूको हकहित, समन्वय र सहकार्यका लागि एक टोल विकास संस्था गाउँ समन्वय समिति गठन गरिने छ।
२. टोल विकास संस्थाहरूको वडा स्तरीय भेलाबाट वडा समन्वय समिति गठन गर्नुका अतिरिक्त उपस्थित टोल विकास संस्थाका प्रतिनिधीहरू मध्येबाट एक जना गाउँ प्रतिनिधि छनोट गरि पठाउने छ। उक्त गाउँ प्रतिनिधिहरू गाउँसमन्वय समितिको सदस्य हुनेछन्।
३. गाउँपालिका अध्यक्षटोल विकास संस्था गाउँ समन्वय समितिको मुख्य संरक्षकको रूपमा हुनेछ।
४. गाउँपालिकाको सामाजिक विकास शाखा प्रमुख वा निजले तोकेको कर्मचारी समन्वय समितिको आमन्त्रित सदस्य हुने छ।
५. प्रत्येक वडाबाट छनोट भई आएका गाउँ प्रतिनिधिहरूको पहिलो बैठकले समावेशी प्रतिनिधित्वलाई मध्यनजर गर्दै टोल विकास संस्थाहरूका प्रतिनिधीहरू मध्येबाट दुर्गम क्षेत्र, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेशी तथा

मुस्लिम समुदायको प्रतिनिधित्व हुनेगरी ३ जना महिला सदस्य मनोनयन गर्नेछ।

६. वडाहरूबाट छनोट भई आएका र मनोनयन भएका सम्पूर्ण सदस्यहरूले आफु मध्येबाट अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, सहसचिव र कोषाध्यक्ष मध्ये कुनै २ पदमा महिला अनिवार्य हुनेगरी पदाधिकारीहरूको चयन गर्नेछ।
७. गाउँ समन्वय समितिको पदावधि २ वर्षको हुनेछ।
८. एउटै व्यक्ति, संस्था र वडाबाट सचिवालय समितिको पदाधिकारी भित्र उही पदमा लगातार दुई पदावधि भन्दा बढी बस्न पाउने छैन।

(ग) समन्वय समितिको सचिवालय

१. गाउँपालिकाले गाउँ पालिकामा टोल विकास संस्था गाउँसमन्वय समितिको र वडा स्तरमा वडा समन्वय समितिको एक छुट्टै सचिवालयको व्यवस्था गर्नेछ।
२. सचिवालयमा टोल विकास संस्था सम्बन्धी सम्पूर्ण अभिलेखहरू व्यवस्थित गरिनेछ।
३. गाउँपालिकाले टोल विकास संस्थाहरू सम्बन्धी रेखरेख, व्यवस्थापन र नियमित प्रशासन संचालन गर्नका लागि कर्मचारीहरू मध्ये एक जना फोकल पर्सन तोक्ने छ।
४. फोकल पर्सनले समन्वय समितिसंग समन्वय गरी सचिवालयको सम्पूर्ण नियमित कार्यहरू गर्ने/गराउने छ।

(घ) गाउँ समन्वय समितिको कोष

१. गाउँ समन्वय समितिको अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षको संयुक्त दस्तखतबाट संचालन हुनेगरी गाउँपालिकाको सिफारिशमा बैंक खाता खोला कोष खडा गरिनेछ।
२. टोल विकास संस्थाहरूबाट प्राप्त सहयोग, विभिन्न कार्यक्रम वा शिर्षकमा गाउँपालिकाबाट प्राप्त हुने सहयोग अनुदान, विभिन्न व्यक्ति तथा संघसंस्था वा निकायहरूबाट प्राप्त हुने सहयोग अनुदान र अन्य आम्दानीहरू समन्वय समितिको कोषमा जम्मा भई समितिको निर्णय अनुसार परिचालन गरिने छ।

९. समन्वय समितिको सभा र बैठक सम्बन्धी व्यवस्था

९.१ समन्वय समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था:

- (क) समन्वय समितिको नियमित बैठक महिनाको एक पटक बस्ने छ। आवश्यकता अनुसार थप बैठकहरू पनि बस्न सकिनेछ।
- (ख) समन्वय समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्ने छ। अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले र उपाध्यक्षको पनि अनुपस्थितिमा जेष्ठ सदस्यले गर्नेछ।
- (ग) समितिको बैठकले कार्ययोजना बनाई क्रियाकलापहरूलाई अगाडि बढाउनुका साथै प्रगतिको समिक्षा गर्ने काम गर्छ।
- (घ) कुनै कारण वस समितिमा कुनै पद रिक्त भएमा समितिको बैठकले निर्णय गरी रिक्त स्थान पूर्ति गर्न सक्नेछ।
- (ङ) टोल विकास संस्था सम्बन्धि कार्यविधि वा को विधानमा संशोधन गर्नुपरेमा वा अन्य कुनै नीति, निर्देशिका वा कार्यविधिहरू बनाउनु परेमा वा संशोधन गर्नु परेमा गाउँ समन्वय समितिले वडा समन्वय समितिहरूसँग परामर्श गरी सोको मस्यौदा तयार गरी गाउँपालिकामा स्विकृतिका लागि पेश गर्न सक्नेछ।

९.२ टोल विकास संस्थाहरूको सभा सम्बन्धी व्यवस्था

- (क) प्रत्येक वडाहरूमा वडाका सम्पूर्ण टोल विकास संस्थाहरूको उपस्थितिमा चौमासिक सभा तथा समिक्षा गरिने छ। वडा स्तरीय चौमासिक सभाले टोल विकास संस्थाहरूको प्रगतिको समिक्षा गर्नुका साथै वडा कार्यालयको योजना तथा कार्यक्रमहरूमा सहयोग पुर्याउन आवश्यक निर्णयहरू गर्नेछ। गाउँपालिका अन्तर्गतका सम्पूर्ण वडा समन्वय समितिका संयोजक, सहसंयोजक, सचिव, सह सचिव र गाउँपालिका प्रतिनिधिहरूको सहभागीतामा वर्षको एक पटक बार्षिक गाउँ सभा तथा समिक्षा कार्यक्रमको आयोजना गरिनेछ।
- (घ) बार्षिक सभाले उत्कृष्ट टोल विकास संस्थाहरूलाई पुरस्कृत गर्नेछ, साथै विधान र कार्यविधि विपरित काम गर्ने संस्थाहरूलाई आवश्यक कार्यवाहिका लागि सिफारिश गर्नेछ।
- (ङ) बार्षिक सभाले समन्वय समितिको बार्षिक आर्थिक तथा प्रगति प्रतिवेदन अनुमोदन गर्नुको साथै नीति नियम बनाउन र विधान तथा कार्यविधिमा संशोधन गर्नुपर्ने बुँदाहरू बारे निर्णय गरी गाउँपालिकामा सिफारिश गर्न सक्नेछ।

१०) समन्वय समितिको काम कर्तव्य र अधिकार

- समन्वय समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ।
- (क) टोल विकास संस्था समन्वय समिति पूर्णरूपमा गाउँपालिकाप्रति उत्तरदायी हुनु पर्नेछ।
- (ख) टोल विकास संस्थाहरूको गठन, पुनर्गठन, समायोजन र विभाजन गर्ने कार्यमा नेतृत्व प्रदानगरी आवश्यक सहजीकरण गर्नेछ।
- (ग) टोल विकास संस्थाहरूको क्षमता विकासमा टेवा पुर्याउने छ।
- (घ) समन्वय समितिको बैठक र सभाको कार्ययोजना बनाई समयमै सम्पन्न गर्न आवश्यक भूमिका निर्वाह गर्नेछ।
- (ङ) टोल विकास संस्थाहरूको अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने छ।
- (च) उत्कृष्ट टोल विकास संस्थालाई पुरस्कृत गर्ने र आवश्यक कार्यवाही गर्न गाउँपालिकामा सिफारिश गर्नेछ।
- (छ) टोल विकास संस्था भित्र वा टोल विकास संस्थाहरूका बीच देखिएका वादविवाद वा समस्याहरूको समाधानका लागि आवश्यक सहजीकरण गर्नेछ।
- (ज) टोल विकास संस्थाहरूको बार्षिक कार्यक्रम र कार्ययोजना तयार गरी सम्बन्धित वडा र गाउँपालिकामा पेश गर्नेछ।
- (झ) गाउँपालिकाको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा टोल विकास संस्थाहरूको सक्रिय सहभागीता गराउने र समन्वय समितिको तर्फबाट आवश्यक प्रतिनिधित्व गर्नेछ।
- (ञ) वडा र गाउँपालिकाबाट टोल विकास संस्थाहरूको विकासका लागि विनियोजित बजेट अनुसार कार्यक्रम बनाई गाउँपालिकामा पेश गर्नेछ।
- (ट) टोल विकास संस्थाहरूबाट माग भई आएका योजनाहरू मध्ये उत्कृष्ट योजना छनोटका सूचकहरू तयार गरी उक्त सूचकहरूको आधारमा योजनाहरू छनोट गरी कार्यान्वयका लागि गाउँपालिकामा सिफारिश गर्नेछ।
- (ठ) गाउँपालिका वा टोल विकास संस्थाहरूबाट सञ्चालन गरिने योजनाहरूको अनुगम मूल्यांकन कार्यमा आवश्यक सहभागीता जनाउनेछ।
- (ड) गाउँपालिकाको योजना तर्जुमा प्रक्रिया लगायत विभिन्न समितिमा टोल विकास संस्था समन्वय समितिको प्रतिनिधि माग गरेको खण्डमा प्रतिनिधि पठाउने छ।

- (ढ) विभिन्न सरकारी, गैरसरकारी, नीजि क्षेत्र वा निकायहरूसंग समन्वय, सहकार्य र सहयोग प्राप्त गरी टोल विकास संस्थाहरूको हकहितमा विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालन गर्न सकिनेछ ।
- (ण) विभिन्न निकायहरूसंग सहयोग र सहकार्यमा टोल विकास संस्थाहरूको हकहितका लागि कार्यक्रम विस्तार गर्न गाउँ समन्वय समितिलाई प्रचलित ऐन कानून अनुसार अन्य निकायहरूमा दर्ता वा आवद्धता गराउन आवश्यक भएमा गाउँपालिकाको सिफारिश लिई दर्ता वा आवद्धता गराउन सकिनेछ ।
- (त) गाउँपालिकाको विभिन्न कार्यक्रम तथा अभियानहरूलाई सफल बनाउन गाउँपालिकाको निर्देशनमा आवश्यक कार्यहरू गरिनेछ ।

११. विविध

(क) सम्पत्ति तथा दायित्व

प्रचलित नियम कानूनमा व्यवस्था भए अनुसार टोल विकास संस्था वा गाउँसमन्वय समितिको आफ्नो नाममा रहेको सम्पत्ति व्यक्ति सरह भोगचलन गर्न पाउनेछ । संस्था वा समन्वय समिति विघटन भएमा सो सम्पत्ति स्वतः गाउँपालिकाको स्वामित्वमा आउनेछ ।

(ख) अविश्वासको प्रस्ताव

टोल विकास संस्था वा समन्वय समितिका सदस्य संख्याको कम्तिमा एक तिहाई सदस्यहरूले लिखित रूपमा स्पष्टिकरण सहित निवेदन दिएमा अविश्वासको प्रस्ताव ल्याएको मान्नु पर्नेछ । जुन पदाधिकारी प्रति अविश्वासको प्रस्ताव ल्याएको हो सो व्यक्तिले वार्षिक सभामा आफ्नो स्पष्टीकरण पेश गर्न पाउनु पर्नेछ ।

(ग) जवाफदेहीता

यस निर्देशिकामा उल्लेखित कार्यहरू संचालन गर्नु पूर्व सम्बन्धीत निकायको अनुमति तथा स्वीकृति लिनु पर्ने भएमा स्वीकृति लिएर मात्र संचालन गर्नु पर्नेछ । स्वीकृति लिनु पर्नेमा नलिई कुनै कार्य गरेमा टोल विकास संस्थाका वा समन्वय समितिका पदाधिकारीहरू पूर्ण रूपमा जवाफदेही हुनु पर्नेछ ।

(घ) निर्देशिकाको व्याख्या

यो निर्देशिकाको अन्तिम व्याख्या गर्ने अधिकार गाउँ कार्यपालिकामा निहित रहनेछ ।

(ङ) बचाउ

- (क) यस निर्देशिकामा लेखिएका कुराहरूको हकमा यसै वमोजिम लागू हुनेछ ।
- (ख) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ र उदयपुरगढीगाउँपालिकाको प्रचलित ऐन, कानून तथा कार्यविधिहरूमा उल्लेख भए जति सोही वमोजिम लागू हुनेछ ।
- (ग) माथि (क) र (ख) मा उल्लेख भए वमोजिम वाहेक अन्यको हकमा प्रचलित ऐन कानून वमोजिम हुनेछ ।
- (घ) यो कार्यविधि कार्यान्वयनको क्रममा कुनै बाधा अडचन आएमा सो गाउँ कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार फुकाइने छ ।
- (ङ) टोल विकास संस्थाहरूको विधान अनुसूची १ वमोजिम हुनेछ ।

अनुसूची : १
..... टोल विकास संस्थाको
विधान २०७९.....

प्रस्तावना

स्थानिय रूपमा उपलब्ध श्रम, सिप र साधन तथा अवसरलाई अधिकतम परिचालन गरी टोलको सुदृढिकरण गर्न, सामाजिक तथा आर्थिक व्यवस्थालाई एक अर्काको परिपुरकको रूपमा विकसित गरि गरीवी न्यूनिकरणका प्रयासमा ठोस योगदान पुर्याउन, सहभागितात्मक योजना तर्जुमा गर्न, उद्यमी समाजको निर्माण गर्न तथा टोलका जनसमुदायको संस्थागत विकास गर्दै बातावरण मैत्री, बाल मैत्री, महिला मैत्री, अपाङ्ग मैत्री एवं गरीवी प्रति संवेदनशील शिक्षित, सभ्य र समुन्नत समाजको निर्माण गर्न स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले दिएको अधिकारको उपयोग गर्दै टोल विकास संस्था स्थापना गरी संचालन गर्न बान्छनिय भएकोले यो विधान बनाईएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

- (क) यस संस्थाको नाम टोल विकास संस्था रहने छ ।
- (ख) यस टोल विकास संस्थाको चार किल्ला सिमाना निम्न अनुसार हुनेछ । पुर्व र दक्षिणमा रहने छ र यदि चार किल्ला भित्रका सबै घरधुरी यस संस्थाका सदस्य रहने छन ।
- (ग) यो विधान टोल विकास संस्था गाउँ समन्वय समितिबाट पारित भई गाउँपालिकामा दर्ता भएको मितिबाट लागु हुनेछ ।
- (घ) यस संस्थाको कार्यालय उदयपुरगढी गाउँपालिका वडा नं.को टोलमा रहने छ ।

२. परिभाषा

- विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस विधानमा,
“गाउँपालिका” भन्नाले उदयपुरगढी गाउँपालिकालाई जनाउने छ ।

- (ख) “समन्वय समिति” भन्नाले टोल विकास संस्थाहरूको गाउँ स्तरीय समन्वय समितिलाई जनाउने छ ।
- (ग) “टोलविकास संस्था” भन्नाले यस टोल विकास संस्थालाई जनाउने छ ।
- (घ) “सदस्य” भन्नाले यस टोल विकास संस्थाको सम्पुर्ण सदस्य एवं संचालक समिति समेतलाई जनाउने छ ।
- (ङ) “साधारण सभा” भन्नाले यस टोल विकास संस्थाको सम्पुर्ण सदस्यहरूको वार्षिक भेदालाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (च) “समिति” भन्नाले यस टोल विकास संस्थाको संचालक समितिलाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (छ) “बैठक” भन्नाले संस्थाको संचालक समिति, उपसमितिहरू र सदस्यहरूको संयुक्त वा छुट्टाछुट्टै बैठकलाई सम्भन्नु पर्छ ।
- (ज) “कार्यगत समुह” भन्नाले साधारण सभाले विशेष जिम्मेवारी दिई गठन भएका समुह वा संस्था भित्र विभिन्न कार्य गर्नका निमित्त गठित समुहहरूलाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (झ) “उप समिती” भन्नाले कुनै निश्चित कार्य तथा अबधी तोक्यो गठन गरिएको उप समितिलाई सम्भन्नु पर्दछ
- (ञ) “बचत” भन्नाले साधारण सदस्यहरूबाट निश्चित अबधीमा संचय गरेको रकमलाई सम्भन्नु पर्दछ ।
- (ट) “बचतकर्ता” भन्नाले संस्थाका बचत गर्ने सदस्यहरूलाई जनाउँछ,
- (ठ) “ऋण” भन्नाले एकमुष्ट वा किस्ता बन्दीका रूपमा फिर्ता बुझाउने गरी निश्चित अबधी, व्याज दर उद्देश्यका साथ प्रदान गरेको रकमलाई जनाउदछ ।
- (ड) “तोकिए वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले संस्थाले समय समयमा निर्णय गरेको बमोजिम, निर्धारित कार्य विधि वा यस विधान अन्तर्गत बनाईएका नियमावली वा विनियममा उल्लेखित कुराहरूलाई जनाउदछ ।

३. संगठीत संस्था हुने

- (क) संस्थाको छाप : गोलो घेरामा टोल विकास संस्थाको नाम, ठेगाना र बीचमा स्थापना वर्ष उल्लेख भएको संस्थाको एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।
- (ख) संस्थाले व्यक्ति सरह चल, अचल सम्पति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न वा कुनै प्रकारको बन्दोवस्त गर्न सक्नेछ
- (ग) संस्थाले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस उजुर गर्न र सो उपर नालिस उजुर लाग्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-२

उद्देश्य

४. संस्थाको उद्देश्य

यस टोल विकास संस्थाको देहाय बमोजिमको उद्देश्य रहने छ ।

- (क) टोल भित्र बसोबास गर्ने गरीब तथा विपन्न परिवारहरूको गरीबी न्यूनिकरणमा टेवा पुर्याउने ।
- (ख) एक टोल एक उत्पादनको अवधारणा अनुसार सदस्यहरूको आर्थिक विकासका लागि बचत तथा ऋण, आयमुलक, सीपमुलक र उद्यम विकास कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।
- (ग) बाटो, विजुली, सञ्चार, खानेपानी, सरसफाई, शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगार लगायतका आधारभूत सेवा सुविधाहरूमा टोलका सबै परिवारहरूको पहुँच पुर्याउन आवश्यक पहल गर्ने ।
- (घ) टोललाई पूर्ण सरसफाई, पूर्ण खोप सुनिश्चित, वातावरण मैत्री, बाल मैत्री टोलको रूपमा विकास गर्ने ।
- (ङ) वस्ती टोल स्तरमा सबै संस्था वा निकायहरूको प्रवेश द्वारको रूपमा विकास गर्दै टोललाई आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक र भौतिक विकासको मूल प्रवाहमा समाहित गराउने ।
- (च) टोल विकास संस्थालाई वडा भन्दा तल्लो एकाईको रूपमा विकास गरी सहभागीतात्मक योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन एवं मूल्यांकन प्रक्रियामा सहभागी गराउने ।
- (छ) गाउँपालिका लगायतका सम्बन्धित निकायबाट अनुमति लिई टोल विकास संस्थाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने सरकारी ऐलानी एवं खाली पर्ती जग्गा लगायतका श्रोत साधनहरूको संरक्षण र उपयोग गर्ने ।
- (ज) टोलको सुधार, विकास र व्यवस्थापनका लागि स्थानिय सरकारको प्रचलित ऐन कानूनको परिधि भित्र रही आवश्यकता अनुसार दण्ड जरिवाना र पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने ।
- (झ) मेलमिलाप तथा मध्यस्थता अभियान संचालन गरी टोलमा आपसी सद्भाव, समझदारी र शान्ति सुब्यवस्था कायम राख्ने ।
- (ञ) टोल विकास सम्बन्धि हरेक गतिविधिमा पारदर्शिता कायमगरी सुशासनलाई बढावा दिने ।

५. टोल विकास संस्थाको काम, कर्तव्य र अधिकारहरू

(क) पारदर्शिता, जिम्मेवारी र जवाफदेहिता सम्बन्धि काम, कर्तव्यहरू :

१. टोल विकास संस्थाहरू पूर्णरूपमा नगरपालिका, टोलबासी र साधारण सभाप्रति उत्तरदायी हुनु पर्नेछ ।
२. टोल विकास संस्थाहरू गाउँपालिकामा दर्ता हुनु पर्नेछ ।
३. टोल विकास संस्थाको बैठक नियमित रूपमा बस्नु पर्नेछ । प्रत्येक बैठकमा कम्तीमा ७५ प्रतिशत सदस्यहरूको अनिवार्य उपस्थिति भएको हुनु पर्नेछ । बैठकमा प्रस्तुत गर्नको लागि तयार गरिएको सबै विषयहरूमा छलफल गरी सर्वसम्मत निर्णय गर्ने प्रयास गर्नु पर्नेछ । सर्वसहमत नभएको खण्डमा बहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ । निर्णय प्रकृया पारदर्शी हुनु पर्नेछ ।
४. टोल विकास संस्थाले योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा सहभागितामूलक ढङ्गबाट गर्नु पर्नेछ ।
५. टोल विकास संस्थाले गरेको कार्यको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन अनिवार्यरूपमा गाउँपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।
६. वडा समितिको सहयोगीको रूपमा कार्य गर्नु टोल विकास संस्थाको कर्तव्य र जिम्मेवारी हुनेछ ।
७. कुनै पनि टोल विकास संस्थाले बैठकमा राजनैतिक विषयहरूमा छलफल गर्न पाइने छैन ।
८. संस्थामा प्राप्त हुने सम्पूर्ण रकम बैंकमा जम्मा गरी बैंक खाता माफत मात्र कारोवार सञ्चालन गरिनेछ ।
९. संस्थाले गरेका कामहरूको वार्षिक रूपमा लेखापरीक्षण र सामाजिक परीक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(ख) नीतिगत तथा व्यवस्थापकीय काम, कर्तव्य र अधिकार :

१. गाउँपालिकाले टोल विकास संस्थालाई सिफारिस गर्नु तोकिएको विषयमा तोकिएको दस्तुर लिई सिफारिस दिनु पर्नेछ ।
२. गाउँपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने जग्गा तथा अन्य श्रोत साधनहरूको संरक्षण तथा उपयोग गर्नु परेमा अनुमति लिएर गर्न सक्नेछ ।
३. कुनै पनि संघ संस्था तथा निकायसंग विभिन्न कार्य गर्दा आवश्यक समन्वय, समन्वय र सम्झौता गर्नु पूर्व गाउँपालिकाको अनुमति तथा स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

४. गाउँपालिकाले कुनै अधिकार प्रत्यायोजन गरेमा संस्थाले आफ्नो टोल विकास क्षेत्र भित्र तोकिए वमोजिमको शुल्कः लिन पाउने छ ।
५. टोल विकास संस्थाले बचत तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी नीति नियमहरू बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।
६. टोल विकास संस्थाले ऐन कानूनको परिधि भित्र रही दण्डर जरिवाना र पुरस्कारको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
७. संस्थालाई आवश्यक पर्ने जग्गा प्राप्त गर्ने, भवन निर्माण गर्ने वा भाडामा वा लिजमा लिने छ र कम्प्यूटर, टेलिफोन, टाइपराइटर, फ्याक्स जस्ता कार्यालय सामान तथा सवारी साधन खरिद गर्ने वा भाडामा लिई प्रयोग गर्न सक्नेछ ।
८. संस्थालाई आवश्यक पर्ने कर्मचारी नियुक्त गर्ने तथा तिनको सेवा, सुविधा र शर्तहरू निर्धारण गर्न सक्नेछ ।
९. टोलको चौतर्फी विकास र व्यवस्थापनमा टेवा पुऱ्याउनका लागि आवश्यक नीति नियम तथा आचारसंहिता बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।
१०. संस्थाको नीति नियम, आचारसंहिता तथा निर्णयको पालना नगर्ने वा टोलको विकास र अनुशासनमा खलल पुऱ्याउने सदस्यहरूलाई कालो सूचीमा राखी गाउँपालिकाबाट हुने कामकाजमा रोक लगाउन आवश्यक सिफारिश गर्न सक्नेछ ।
११. कुनै उपभोक्ता समितिबाट वा ठेक्का पट्टामा संस्थाको कार्यक्षेत्रभित्र सम्पन्न योजनाहरूको हकमा फरफारकका लागि कामको अनुगमन मुल्यांकन गरी आवश्यक सिफारिश गर्नेछ ।
१२. प्रत्येक वर्ष कार्तिक मसान्त भित्र संस्थाको लेखापरिक्षण गराई प्रगति प्रतिवेदन सहित गाउँपालिकामा नविकरण गराउने छ ।
१३. टोल विकास संस्थाहरू गाउँ समन्वय समितिले बोलाएको तथा वडास्तरीय बैठक, तालिम, गोष्ठि, समारोह, अभियान आदिमा अनिवार्य रूपमा सहभागी हुनु पर्नेछ ।

(ग) योजना तथा कार्यक्रमहरू सम्बन्धी कार्यहरू :

१. समुदायमा आधारित सामाजिक तथा आर्थिक उद्यमलाई अधि बढाउन टोल विकास संस्थाले बचत तथा ऋण कार्यक्रमहरू संचालन गर्नु पर्ने छ ।

२. टोल विकास संस्थाले प्रवर्द्धन गरेका समुदायमा आधारित सामाजिक तथा आर्थिक उद्यमहरूले ऋण तथा बीऊ पूंजी अनुदान प्राप्त गर्नको लागि हिसाब किताब तथा अभिलेख प्रणाली कोषले तोके बमोजिम व्यवस्थित तवरले राख्नु पर्नेछ ।
३. उद्यमका सदस्यहरूले टोल विकास संस्थामा बचत गरेको हुनुपर्नेछ । ऋण प्राप्त गर्नको लागि उद्यममा उद्यमीहरूको स्वःलगानी (भत्रगण्थ कजबचम) अनिवार्य हुनु पर्नेछ ।
४. समुदायमा आधारित सामाजिक तथा आर्थिक उद्यमहरूले आपसी छलफलद्वारा कार्यक्रम तथा योजनाहरू तर्जुमा गर्नु पर्नेछ ।
५. टोल विकास संस्थाले सदस्यहरूको हित हुने सामाजिक(आर्थिक विकासका कृयाकलापहरू सहभागितामूलक ढङ्गबाट कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।
६. टोल विकास संस्थाले आफ्ना सदस्यहरूको गरिवीलाई निश्चित आधारमा वर्गीकरण गरी तिनको अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।
७. टोल विकास संस्थाले आफ्नो दीर्घकालीन विकासको लागि सामान्य अवधारणा तथा दृष्टिकोण निर्माण गर्नु पर्नेछ । उक्त अवधारणा गाउँपालिकाको अवधारणामा आधारित हुनु पर्नेछ ।
८. टोल विकास संस्थाले आफ्ना सदस्यहरूलाई विभिन्न कार्यगत समूहमा संगठीत गरी समुदायमा आधारित सामाजिक तथा आर्थिक विकासमा कृयाशिल हुन अभिप्रेरित गर्नु पर्नेछ ।
९. टोल विकास संस्थाले आफ्नो भौगोलिक सिमाना क्षेत्र भित्रका घरधुरी सदस्यहरूबाट गठित उद्यमहरूलाई उद्यम व्यवसाय गर्न सहजीकरण तथा गाउँपालिकामा दर्ता गर्न आवश्यक सिफारिश प्रदान गर्नु पर्नेछ ।
१०. एक भन्दा बढी टोल विकास संस्था संग सम्बन्धित विकास निर्माण कार्य तथा वडा स्तरीय विकास निर्माण कार्यमा टोल विकास संस्था परिचालित हुन वा सक्रिय भूमिका निर्वाह गर्न सम्बन्धित वडा क्षेत्र भित्र गठित सबै टोल विकास संस्थाहरूका अध्यक्ष, सचिव तथा कोषाध्यक्षहरू संयुक्त भेला भई वडा समितिको संयोजनमा टोल विकास संस्थाहरूको एउटा कार्यमूलक समूह निर्माण गरी अगाडी बढन सक्नेछन् ।
११. सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि जनसहभागिता जुटाउने र सहयोगी निकायहरू संग आवश्यक सहयोग लिई टोल विकास गर्न सक्नेछ ।

१२. संस्थाको उद्देश्य पूरा गर्नका लागि विभिन्न सरकारी, गैरसरकारी, सहकारी र निजी क्षेत्रसँग समन्वय, सहकार्य र सहयोग प्राप्त गरी आवश्यक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
१३. सदस्यहरूबाट नियमित बचत संकलन गर्न तथा ऋण परिचालन गर्न सक्नेछ ।
१४. संस्थाको भौगोलिक क्षेत्रभित्र विकास, निर्माण लगायतका योजनाहरू सञ्चालन गर्नेछ ।
१५. गाउँपालिकाद्वारा टोल विकास संस्थाका सदस्यहरूको आर्थिक विकासका लागि विनियोजित सामाजिक परिचालनद्वारा गरीवि न्यूनिकरण बजेट अन्तर्गत योजनाको माग गरेको समयमा तोकिएको प्रक्रिया पुरागरी योजना पेश गर्न सकिनेछ ।
१६. गाउँपालिका लगायत विभिन्न निकायहरूको सहयोगमा टोल विकास संस्थाले सञ्चालन गरेका योजनाहरू निर्धारित समयमै सम्पन्न गरी फरफारक गर्नुपर्नेछ ।
१७. गाउँ टोलको अन्तर सम्बन्ध बढाउन विभिन्न सृजनात्मक कार्यहरू गर्ने जस्तै ग्रामीण क्षेत्रको उत्पादन शहरमा खपत गराउन, बजारमा माग भए अनुरूपको उत्पादन गर्न प्रोत्साहन गर्ने साथै ग्रामीण क्षेत्रमा नगरको सेवा सुविधाहरू विस्तार गर्न र सेवा मुलक उधम सिर्जना गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।
१८. टोल विकास संस्थाले निर्णय गरे अनुसारको अन्य कार्य गर्ने ।

परिच्छेद-३

सदस्यता

६. संस्थाको सदस्यता प्रक्रिया र योग्यता

- (क) यस विधानको उद्देश्य बमोजिम संस्था प्रति श्रदा र निष्ठा राखी विधानलाई स्वीकार गर्ने १८ वर्ष उमेर पुरा गरेका स्थानिय टोल वासीहरू संस्थाले तोकेको शुल्क बुझाई यस संस्थाको सदस्य बन्न सक्नेछ ।
- (ख) सदस्य बन्न ईच्छुक नयाँ टोल वासीलाई संस्थाले तोके बमोजिम संस्थामा दरखास्त दिएमा सदस्यता प्रदान गर्न सकिनेछ ।
- (ग) एउटै व्यक्ति वा घरधुरी एक भन्दा बढी टोल विकास संस्थाको सदस्य बन्न पाउने छैन ।

- (घ) एक घरधुरी एक सदस्यको अवधारणा अनुसार मात्र सदस्यता प्रदान गर्नसकिने छ ।
- (ङ) कुनै सदस्यको मृत्यु भएमा वा संस्थाको बैठक तथा क्रियाकलापहरूमा सहभागी हुन नसक्ने भएमा निजको परिवारबाट सट्टामा अर्को व्यक्ति नामसारी गरी सदस्य बन्न सक्नेछ ।

७. सदस्यता नरहने

- (क) सदस्य टोलबाट बसाई सरी अन्त गएमा ।
- (ख) सदस्यले दिएको सदस्यता परित्यागको लिखित निवेदन संस्थाले स्वीकृत गरेमा ।
- (ग) वार्षिक रूपमा तोकिएको शुल्क बुझाई सदस्यता नविकरण नगराएमा ।
- (घ) संस्थाको विधान, नीति नियम, आचारसंहिता र निर्णय पालन नगरेको भनि साधारण सभाले ठहर गरेमा ।
- (ङ) संस्थालाई हानी नोक्सानी हुने कुनै कार्य गरेमा वा नैतिक पतन , आर्थिक अनियमितता वा भ्रष्टाचार गरेको अभियोग प्रमाणित भई सजाय पाएको कारण देखाई संस्थाले सदस्यता बाट हटाउने निर्णय गरेमा । तर सम्बन्धीत सदस्यहरूलाई सफाई दिने अवसर बाट बन्चित गरिने छैन । यस सम्बन्धी अन्तिम निर्णय गर्ने अधिकार साधारण सभाको हुनेछ ।

८. संस्था गठन एवं कार्य सञ्चालन विधि

- (क) निश्चित भौगोलिक क्षेत्रका व्यक्तिहरूको सर्व सम्मती निर्णय बाट टोलको क्षेत्र निक्यौल गरेपछि त्यस टोल भित्र बसोबास गर्ने सम्पुर्ण घरधुरीको उपस्थितीमा संस्था गठन गरिनेछ ।
- (ख) दफा ८ (क) बमोजिम टोल विकास संस्था गठन गर्न उपस्थित भएकाहरूले गरेको सर्व सम्मत निर्णयहरूको आधारमा बढीमा ११ सदस्यीय संस्था सञ्चालक समिति गठन हुनेछ । यस समितिमा अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, सह(सचिव, कोषाध्यक्ष र सदस्यहरू हुनेछन ।
- (ग) सञ्चालक समितिको कार्यकाल २ वर्षको हुनेछ ।
- (घ) संस्थाको सञ्चालक समितिको पदाधिकारी र सदस्यमा कम्तिमा ३३ प्रतिशत महिला अनिवार्य हुनुपर्नेछ ।

(ड) समावेशी लोकतन्त्रको संस्थागत विकासका लागि संस्थाको नेतृत्व तहमा महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेशी, मुस्लिम, पिछडावर्ग र विपन्न परिवारबाट प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्यको सर्वसम्मत चयनलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।

परिच्छेद-४

संस्थाका पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार

९. संस्थाका पदाधिकारीहरूको काम कर्तव्य अधिकार

टोल विकास संस्थालाई कसरी प्रभावकारी बनाउने भन्ने सम्बन्धमा संस्थाका पदाधिकारीहरूको काम कर्तव्य र अधिकार निम्न बमोजिम हुनेछ ।

(क) संस्थाको अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (१) टोल विकास संस्थाको नियमित बैठक बोलाउने, बैठकको लागि मिति, समय र स्थानको निर्णय गर्ने संस्थाका सबै सदस्यहरूको सहमति लिने
- (२) बैठकको अध्यक्षता गरी बैठक संचालन गर्ने ।
- (३) बैठकमा अनुसानको पालना गर्ने लगाउने र छलफलका विषयहरू टिपोट गर्ने वा गर्न लगाउने ।
- (४) छलफल हुदा सबैको विचार संकलन गर्ने र सर्वसम्मत निर्णय गर्न पहल गर्ने ।
- (५) बैठकमा आवश्यक प्रस्तावहरू पेश गर्न लगाउने ।
- (६) निर्णयहरू लागु गर्ने र गर्न लगाउने ।
- (७) सचिव र कोषाध्यक्षलाई आवश्यकता अनुसार सहयोग पुर्याउने ।
- (८) विकासको कार्यमा सबैलाई समेटेर नेतृत्व प्रदान गर्ने ।
- (९) संस्थाले आर्जन/प्राप्त गरेको नगद वा जिन्सी सामानको सुरक्षाको प्रबन्ध मिलाउने ।
- (१०) आवश्यक कार्यमा संस्थाको प्रतिनिधित्व गर्ने वा गराउने ।
- (११) अन्य सहयोगी निकायहरूसँग समन्वय राख्ने, आवश्यक परेमा परिचालनको बन्दोबस्त गर्ने ।
- (१२) विशेष बैठकको आवश्यकता परेमा सबै सदस्यहरूको सहमतिमा बैठक बोलाउने ।
- (१३) विभिन्न प्रकारका समन्वय बैठकमा भाग लिने ।

(ख) संस्थाको उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (क) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा अध्यक्षले तोके बमोजिमको काम, कर्तव्य र अधिकारको प्रयोग गर्नेछ ।
- (ख) अध्यक्षलाई सक्रिय सहयोग गर्नेछ ।
- (ग) संस्थाको हितको लागि नियमित आइपने आवश्यक काम गर्नेछ ।
- (घ) आफ्नो विशेष जिम्मेवारी अनुसारको काम गर्ने ।

(ग) संस्थाको सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार

- (१) अध्यक्षको आदेशानुसार बैठक बोलाउने,
- (२) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षलाई बैठकको अध्यक्षता गराउने,
- (३) एक तिहाई सदस्यहरूले विशेष बैठकको लागि लिखित माग गरेमा विशेष बैठक बोलाउने,
- (४) बैठक पुस्तिकामा उपस्थिति गराउने,
- (५) छलफलका प्रस्तावहरू संकलन गरी बैठकमा पेश गर्ने र बैठकको निर्णय लेखि पढेर सुनाउने । पुनः प्रत्येक सदस्यहरूलाई हस्ताक्षर गर्न लगाउने ।
- (६) बचत तथा ऋण लगानीको व्यवस्थापन गर्न सहयोग पुर्याउने ।
- (७) संस्थाको कृयाकलापको बारेमा सदस्यहरूलाई जानकारी गराउने ।
- (८) संस्था संचालनमा र अन्य सदस्यहरूलाई आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- (९) आफ्नो जिम्मेवारी अनुसारका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

(घ) सह-सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार

- (क) सचिवको सहयोगीको रूपमा काम गर्ने ।
- (ख) सचिवको अनुपस्थितिमा निजले जिम्मेवारी दिएको काम काज सम्हाल्ने ।
- (ग) अध्यक्ष र सचिवको निर्देशन अनुसार अन्य आवश्यक काम गर्ने गराउने ।

(ङ) संस्थाका कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार

- (१) प्रत्येक बैठकमा सबै सदस्यहरूबाट बचत संकलन गरि बचतको विवरण पेश गर्नु पर्ने,
- (२) प्रत्येक सदस्यको बचत रकम व्यक्तिगत बचत खातामा चढाउने,
- (३) व्यक्तिगत बचत खता अनुसारको रकम प्रत्येक सदस्यको पास बुकमा चढाई प्रमाणका लागि दस्तखत गर्ने,

परिच्छेद-५
संस्थाको साधारण सभा

१०. संस्थाको साधारण सभाको गठन

संस्थाको सम्पूर्ण सदस्यहरू र सल्लाहकार समेत रहेको एक साधारण सभा हुनेछ । साधारण सभाको अध्यक्षता संस्थाको अध्यक्षले गर्नेछ । निजको अनुपस्थितिमा संस्थाको उपाध्यक्ष र निजको पनि अनुपस्थितिमा संस्थाको जेष्ठ सदस्यले गर्नेछ । साधारण सभा संस्थाको सर्वोच्च निकाय हुनेछ । साधारण सभाको अधिवेशन २ वर्षमा एक पटक हुनेछ ।

११. साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार

- (क) संचालक समितिले पेश गरेको योजना, कार्यक्रमहरू र वार्षिक बजेट पारित गर्ने ।
- (ख) संस्थाले गरेको कार्यहरूको मूल्यांकन गरी कार्यसमितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने ।
- (ग) लेखापरिक्षकबाट प्राप्त भएको वार्षिक लेखा परिक्षण प्रतिवेदन माथी छलफल गरी अनुमोदन गर्ने र लेखा परिक्षण प्रतिवेदनबाट देखाएका अनियमित बेरजु रकमहरू मागि छलफल गरी नियमित गर्न नमिल्ने बेरजु रकमहरू अशुल उपर गरी फछ्यौट गर्नका लागि कार्यसमितिलाई निर्देशन दिने ।
- (ङ) संस्थाको कार्यसमिति पदाधिकारीहरूको पदावधि पुगेको अवस्थामा कार्य समिति पदाधिकारीहरूको विधान बमोजिमको प्रक्रिया अन्तर्गत रही निर्वाचन गर्ने ।
- (च) कार्यसमितिद्वारा पेश भएका विधान संशोधन, नियम तथा विनियम स्वीकृत गर्ने ।
- (छ) सल्लाहकार चयनगर्ने साथै संस्थाको उद्देश्य अनुसारको कार्यमा योगदान पुर्याउने निकाय, संघ संस्था र संस्थाको सदस्य वा अन्य व्यक्तिहरूलाई सम्मान गर्ने ।
- (ज) संचालक समितिबाट संस्थाको हित अनुकुल भएका काम कारवाहीहरूको औचित्य हेरी अनुमोदन गर्ने ।
- (झ) संस्थाको आफ्नै आन्तरिक श्रोतबाट व्यहोर्ने गरी कार्यसमितिले पेश गरेको कर्मचारीहरूको दरबन्दी, पारिश्रमिक, भत्ता तथा अन्य सुविधाहरूमा आवश्यकता अनुरूप स्वीकृति प्रदान गर्ने ।
- (ञ) अख्तियार प्रदान गर्ने साथै उजुरी पुनरावेदन सुन्ने र निर्णय दिने ।

३८

टोल विकास संस्था सञ्चालन कार्यविधि, २०७६

- (४) संकलित बचत रकम संस्थाको निर्णय अनुसार निजकको बैंकको खातामा जम्मा गरि गराई बैंकबाट प्राप्त भएको पासबुकमा उल्लेख गर्ने,
- (५) बैंकको निर्णय अनुसार बचतको परिचालन गरी अभिलेख राख्ने
- (६) निर्णय अनुसार गर्नु पर्ने लगानी गरि असुली समेत गर्ने र लगानी र असुलीको अभिलेख राख्ने ।
- (७) सम्पूर्ण सदस्यहरूको गत बैठक सम्मको बचत रकम बैंकमा रहेको रकमसंग भिडाउनु पर्ने,
- (८) ऋण लगानी पश्चात प्राप्त व्याज आमदानी वा अन्य कार्य गर्दा प्राप्त हुन आमदानीको वितरण गरि सबै सदस्यहरूको व्यक्तिगत खाता, पासबुक एवं बचत खातामा चढाउनु पर्ने,
- (९) संस्थाले गरेको काम/कारोबारको लेखा परिक्षण गराउने
- (१०) बैंकमा खाता संचालन गर्दा संयुक्त रूपमा खाता संचालन गर्ने,
- (११) अन्य सदस्यहरूसंग समन्वय राखी सहयोग लिने दिने
- (१२) संस्थाको नगद र जिन्सी सामानको जिम्मा लिई सुरक्षा गर्ने,
- (१३) संचालक समितिको बैठक सामाजिक लेखापरिक्षण र वार्षिक साधारण सभामा संस्थाका सदस्यहरूलाई आर्थिक कारोबारको पारदर्शिता गराउने ।

(च) संस्थाका सदस्यहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (१) बैठकमा उपस्थित भई प्रत्येक छलफलमा भाग लिने ।
- (२) संस्थाको हिसाब किताब बराबर चेक गर्ने ।
- (३) संस्थाका पदाधिकारीहरूले गलत काम गरेमा अरू सदस्यहरूको सहयोग लिई तुरुन्तै कारवाही गर्न बैठकमा प्रस्ताव पेश गर्ने
- (४) आवश्यकता अनुसार संस्था संचालनका लागि नीति, नियमहरू बनाउने र सो नियमहरू पालना भए नभएको हेर्ने ।
- (५) आवश्यकता अनुसार अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षलाई सघाउने,
- (६) नियमित बचत बुझाउने र अरू सदस्यहरूलाई पनि बचत गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।
- (७) आफुले लिएको ऋण समयमा तिर्ने साथै ऋण असुली गर्न सहयोग गर्ने
- (८) संस्था भित्र भएका विकृति हटाउन सहयोग गर्ने ।

३९

टोल विकास संस्था सञ्चालन कार्यविधि, २०७६

परिच्छेद-६

विविध

१२. आर्थिक लेखा कार्य व्यवस्था (क) संस्थाको देहाय बमोजिम आर्थिक श्रोत हुनेछ।

- सदस्यताबाट प्राप्त शुल्क।
- सदस्यहरूबाट गरिने नियमित बचत।
- सरकारी तथा गैरसरकारी संस्था, दाताहरूबाट प्राप्त निःशर्त सहायता/अनुदान।
- संस्थाको क्रियाकलापको सिलसिलामा प्राप्त वा सेवा प्रदान गरेर आर्जित आय वा पुरस्कार।
- संस्थाको कोषबाट आर्थिक आय।
- संस्थाले आफ्ना सदस्यहरूलाई ऋण परिचालन गरी कमाएको व्याज, सेवा शुल्क र हर्जाना वापतको रकम।
- गाउँपालिकाले तोके अनुसारको कर, जरिवानाबाट प्राप्त हुने रकम।
- अन्य विविध आम्दानीहरू।

(ख) प्रत्येक असार मसान्त भएपछि लेखा तयार गरी परीक्षण पश्चात विवरण साधारण सभामा प्रस्तुत गर्ने जिम्मेवारी संस्थाको हुनेछ।

(ग) संस्थाको नाममा प्राप्त वा खरिद बल अचल सम्पत्तिको परिचालन र प्रयोग तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१३. टोल विकास संस्थाको बचत

- (क) टोल विकास संस्थाले सम्पूर्ण सदस्यहरूबाट नियमित रूपमा बचत संकलन गरी एक टोल विकास संस्था बचत खडा गर्नेछ।
- (ख) उक्त बचत प्रयोगका लागि संस्थाको बैठकको निर्णय आवश्यक पर्नेछ।
- (ग) बचत रकम सदस्यहरूको आर्थिक विकासमा खर्च गर्नुपर्ने छ।
- (घ) उक्त बचतमा सदस्य वा अन्य दाताबाट प्राप्त रकम पनि संस्था वा कुनै परियोजनाको लागी तोकिएको प्राप्त भएको भए सोही बमोजिम गरिनेछ।
- (ङ) यो बचतको रकम संस्थाको कार्य क्षेत्र भित्र संस्थाका सदस्यहरू बीच तोकिएको शर्त र व्यवस्था अनुरूप लगानी र असुली हुनेछ।

- (च) यो बचत निरन्तर चल्ने र वृद्धि हुँदै जानेछ।
- (छ) यो बचतमा संलान सदस्यहरूको दाबी रहनेछ।
- (ज) संस्थाको कुनै सदस्यले बचत फिर्ता लिन चाहेको खण्डमा बसाई सर्रेर जाने परिस्थिति भन्दा बाहेकको हकमा साधारण सभाको निर्णय अनुसार हुनेछ।
- (झ) संस्थाको नयाँ सदस्य बनी संस्थामा प्रवेश हुन चाहेमा संस्थाको निर्णय बमोजिम बचत गरी प्रवेश हुनेछ।
- (ञ) यो बचतको संचालन संस्थाको बचत तथा ऋण नीतिले तोकिए बमोजिम हुनेछ।
- (ट) संस्था दर्ता खारेजी वा विघटन भएमा संस्थाको सामुहिक सम्पत्ति नेपाल सरकारको हुनेछ। तर व्यक्तिगत बचतका आयहरू सदस्यहरूको हिसाब बमोजिम फिर्ता पाउनेछन्।

१४. राजीनामा

- (क) समितिका पदाधिकारी वा सदस्यहरूले आफ्नो पदबाट राजीनामा दिन चाहेमा अध्यक्ष समक्ष दिन सक्नेछन्।
- (ख) अध्यक्ष आफ्नो राजीनामा उपाध्यक्ष मार्फत कार्यसमितिमा पेश गर्नु पर्नेछ र सो उपर समितिले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ।

१५. अविश्वासको प्रस्ताव

संस्थाको अध्यक्ष एवं पदाधिकारीहरू उपर अविश्वास लागे यथोचित कारण देखाई संस्थाका ६७ प्रतिशत सदस्यहरूले विशेष साधारण सभा राखी अविश्वासको प्रस्ताव पेश गर्न सक्नेछ। अविश्वासको प्रस्ताव उपर छलफल गरी हुने निर्णयमा बहुमतलाई भन्दा सर्वसम्मतलाई बढी जोड दिईनेछ। तर दुई तिहाई सदस्यहरूको निर्णय अन्तिम र मान्य हुनेछ।

१६. विधान संशोधन

यस टोल विकास संस्थाको विधान संशोधन गर्नुपर्ने भएमा संस्थाको साधारण सभाले सिफारिश गरी गाउँ समन्वय समितिमा पठाउने र गाउँ समन्वय समितिको वार्षिक भेलाको दुई तिहाई बहुमतले पारित भई गाउँपालिकाले प्रमाणिकरण गरेपछि संशोधित विधान लागू हुनेछ।

१७. अन्य व्यवस्था

- (क) यस विधान बमोजिम टोल विकास संस्थाले आफ्ना सदस्यहरू मध्येबाट आर्थिक विकासका लागि उद्यम समूह/उद्यम तथा आवश्यक परेका बखत खास कार्यका लागि कार्यमुलक/उपभोक्ता समूह गठन गर्न सक्नेछ । उक्त उद्यमी समूहको काम, कर्तव्य तथा अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
- (ख) यो विधानको व्याख्या गर्ने अधिकार कार्यसमितिमा निहित रहनेछ ।
- (ग) कार्यसमितिले संस्थाको उद्देश्य पूर्तिका लागि विधानको अधिनमा रही नियमावली बनाउन र उपसमिति गठन गर्नु परेमा सो समेत गर्न सक्नेछ ।
- (घ) प्रचलित नेपालको ऐन नियमहरूसंग बाभिएको बुँदाहरू बाभिएको हदसम्म स्वतः खारेज हुनेछ ।

अनुसूची : २

टोल विकास संस्थालाई गाउँपालिकामा दर्ता गर्ने निवेदनको नमुना

श्री प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत ज्यू ।

उदयपुरगढी गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

उदयपुरगढी, उदयपुर

विषय : टोल विकास संस्था दर्ता गरी पाउँ ।

महोदय,
उपरोक्त विषयमा उदयपुरगढी गाउँपालिका वडा नं.....कोको भेलाको टोलमा बसोबास गर्ने घर परिवारहरूको मिति.....को भेलाको वडा/गाउँपालिका प्रतिनिधि श्री..... र टोल विकास संस्था वडा समन्वय समितिका प्रतिनिधि श्री.....को रोहवरमा पूर्व..... पश्चिम..... उत्तर..... र दक्षिण.....चार किल्ला सिमाना भएको.....नामको टोल विकास संस्था गठन गरिएको हुँदा यस संस्थाको विधिवत दर्ता गरिदिनुहुन सादर अनुरोध छ ।

संलग्न कागजातहरू :

१. टोल भेलाको निर्णय प्रतिलिपि
२. टोल विकास संस्थाको चारकिल्ला भौगोलिक क्षेत्रको सामाजिक तथा श्रेश्ठा नक्शा
३. वडा कार्यालयको सिफारिश

निवेदक

हस्ताक्षर :

नाम :

पद :

ठेगाना :

मोबाईल नं. :

टोल विकास संस्था दर्ता र नविकरणको अभिलेखको नमुना

उदयपुरगढी गाउँपालिका

टोल विकास संस्था दर्ता किताब

क्र.सं.	दर्ता नं.	दर्ता मिति	संस्थाको नाम	ठेगाना	सदस्य संख्या	अध्यक्ष	मासिक वचत	मासिक बैठक	भौगोलिक चार किल्ला	कैफियत

टोल विकास संस्था नविकरण किताब

क्र.सं.	दर्तासंस्थाको नाम	ठेगाना	हालको दर्ता संख्या	वर्तमान सदस्य संख्या	पछिल्लो लेखा परिक्षण मिति	पछिल्लो साधारण सभा मिति	नविकरण गरिएको अवधि	नविकरण गर्ने अधिकारीको हस्ताक्षर

टोल विकास संस्था दर्ता प्रमाणपत्र

उदयपुरगढी गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
उदयपुरगढी, उदयपुर
टोल विकास संस्था दर्ता प्रमाणपत्र

दर्ता नं. : _____ मिति : _____
 उदयपुरगढी गाउँ पालिकाको टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि २०७४ अनुसार
 वडा नं. मा पूर्व..... पश्चिम..... उत्तर.....
 दीक्षण..... चार किल्ला भौगोलिक सिमाना भएको टोल विकास
 संस्थालाई दर्ता गरी यो संस्था दर्ता प्रमाणपत्र प्रदान गरिएको छ ।

यस गाउँ पालिकाको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, शान्ति र सुशासन
 लगायतका क्षेत्रहरूमा यस संस्थाको सहभागीताको अपेक्षाको साथै उत्तरोत्तर प्रगतिको
 शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

आजाले
माधव सुवेदी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत